

Ormanın uğultusuyla birlikte(*)

FATİH ÖZGÜVEN

"Aynı bir çocuğunki gibi az çok anlamcı, çoğunlukla bilmececi bir söz dağarcığından yükselen gizli sesler...; izleyici bu hisrılara yaklaştıkça gürültü, karanlık bir bölge ortaya çıkar; hem uzak hem yakın, görünmezliğin kendisinin toplumsal olgu ve onun sonsuz baskıcı yapılarına karşı yaydığı boğuk bir gürültü. ...Işık gölge oyununun düzenlediği bu yoğunluk içinde şüphesiz politik bir içerik de var."

Emel Kurhan'ın bir kısmının içi renkle doldurulmuş, bir kısmı dış çizgileriyle öylece bırakılmış, kuru ya da canlı sonbahar yaprakları arasında ya da gerisinde kıvrılmış yatan, belki uyuyan, belki ölmüş tilkisini ilk bakışta olmasa da ikinci, üçüncü bakışta mutlaka seçen izleyicinin aklına gelebilecek bu satırlar, Ludovic Bernhardt tarafından, Kurhan'la eşzamanlı olarak işlerini sergileyen Erol Eskici'nin işleri hakkında yazılmış. Ama bu durum hiç de garip değil. Çünkü, görünürde birbirinden farklı bu iki sanatçıyı birleştirir görünmeden birleştiren noktalar, Kurhan'ın Öktem&Aykut Galerisi'deki "Dört Mevsim Yalnızlık"la Eskici'nin Sanatorium'daki "Nostomania" sergilerinin tuhaf bir kavşakta buluşturuyor. Yapraklarla dalların, ormanlarla ağaçların seyirciye usul usul, içten, ısrarlı bir uğultuyla seslendikleri bir kavşakta... İkisinin de bu yaprak ve dal karmaşasını resmedişleri görünürde farklı. Kurhan'ın kiler parlak, hatta bazen karanlık etkisi uyandıracak kadar parlak renklerle boyanmış resim alanları ya da figürler; içleri, ormandaki evinde ocakbaşında gecelerce nakış yapan masal kahramanlarını aklı getiren nakışının zihnindeki esrarengiz bir plana göre renkli ipliklerle içleri doldurulmuş ya da doldurulmamış... Eskici'nin siyahla

kere dönmenin baskılanamaz bir çeşidi' anlamına geliyormuş. Kurhan'ın da Eskici'nin de ister renkler ve iplikler ister siyah-beyaz ve girift bir desen tutkusuyla ele aldıkları 'yer' gerçekten de tam orası. Mitolojik, korkunç, arketipik, Grimm'in masallarını, Angela Carter'ın hikayelerini hatırlatan bir 'pür' çocukluk. Medeniyet denen tek diş kalmış canavar (ki, bu eskimiş benzetme Eskici'de aniden mitolojik bir yaratık olarak karşımıza bile çıkabilir) bu resimlerde uzaktan görülen elektrik direği ya da dallar arasında çürümeye terk edilmiş bir minibüs ya da kat kat, delik deşik çocuk yüzleri olarak varoluşu ancak. (Ve herhalde uğursuz bir 'büyümek' ile eşanlamlılar.)

Kurhan'ın işlerinde süregiden 'kış uykusu' ya da 'ölü doğa' görünürde edilgin. (Ama tabii, bu nakışlı ya da yarı nakışlı, renkli yüzeyler birer yastık kılıfı olsa, üzerlerine başını yaslayana deliksiz bir uyku da sunmazlar.) Eskici'de ondaki bu kabullenmişlik yerine enerji var.

Eskici'nin resimlerinde, ormanın karanlığının, girifliğin ta kendisinden kaynaklanan, neredeyse basbayağı 'duyulur' olan 'hisrıtı', bu resimlerde gezinen kimseyi, burayı yırıp geçmeye de çağırıyor. Belki de burası, Max Ernst'in ormanları gibi, arkaik, arketipik, medeniyetin sınırlarında gezinen bir 'locus'; Eskici'nin garip, upuzun ya da aynı gariplikte yayvan, ezici bir kütle olan binaları ise üzerlerindeki pagan heykelleri aşağıya etmek (ve sonsuzca düşmelerini seyretmek-seyrettirmek) ya da dev bir lahit olarak seyreden de seyrettiren de üzerlerine kapanmak üzere varlar. Bu ve benzeri resimlerdeki, neo-klassizme öykünen bir desenle gerçeküstücü mizansenleri birleştiren, Bouille ya da Piranesi çizimlerini andıran akademik-fantazmagorik hava, Eskici'nin resimlerine bazen masaldan da öte esatirik bir bilgisayar oyununun içinde geziniyormuşuz, eski Roma ya da Barok ile ilgili bir Peter Greenaway 'tahayyülü' sahnesindeymişiz hissi veriyor. Ama arkamızda hep otların, dalların, ağaçların arasından bakan-görülen bir göz var.

Kurhan, bundan önce sadece çiçekleri konu edinen bir sergi yapmıştı. (Üstelik bir çiçekçide.) Orijinalitesini, nakış ya da resim kanvasını yoğun biçimde çiçeğe 'boğmak'tan, böylelikle garip, ağır, dramatik (neredeyse Eskici'nin yeniden keşfedilmiş 'neo-klassizmi' gibi) bir hava, hatta 'koku' etkisi yaratmaktan gücünü alan bu 'maniyerist' girişim hem eski bir parfüm kadar eski hem de son zamanlarda kurcalanmayan bir şey olduğu için yepyenyidi. Bu sergi ise ironisi saklı olmak üzere söyleyelim, daha 'tabiatla ilgili'. Tıpkı Eskici'ninkinin de ironisi daha az, dehşeti daha çok olmak üzere 'tabiatla ilgili' olması gibi. Toplamda ironi esas. Ve tabii, ikisinin de 'şüphesiz politik bir içerik' de var. İkisinin de yeterince ürkütücü bir dünyada çocukluk hatırlamak ile bir meseleleri olduğu söylenebilir.

İki serginin de bir taşanda buluştuklarını söyleyelim. Kurhan'ın en karanlık işlerinden birinde gri bir çift el daha açık gri bir duvara siyah bir taşın gölgesi düşürürken hem tabiatın temsiliyle dalga geçiyor, onun bir illüzyon olduğunu, bu illüzyondaki derinliğin (bile) yanıltıcı olduğunu söylemek istiyor, hem de aynı anda sergide benimsediği genel 'renk neşesi'ni reddediyor... Erol Eskici'nin frottage tekniğiyle yaptığı "Taşanlar" ise belli belirsiz silüetler halinde seçilen taşanlarının etrafına sarıp sarmaladığı 'dumanlı hava'yla sanki bir ultrason görüntüsünün tekinisizliğiyle başbaşa bırakıyor bizi. Daha doğmamış, doğması da belki çok uzun zaman olacak birşeyin gölgesiyle.

(*) Kardi yağın üstümüze gecedin, Yağmur'u, karanlık bir düşünceden, Ormanın uğultusuyla birlikte. ("Kar"-Ahmet Muhip Dranas)

Emel Kurhan, "İstimsiz", kumaş üzerine nakış ve akrilik, 2015

beyazın hükümranlığında hiç uzaklaşmadan resmettikleri de (sadece bir yerde tekinsiz, yeşil bir monokroma boyun eğen) ilk bakışta adını koyamazsanız da, bu aynı orman...

Kurhan'ın hikayeleri inatla hep yüzeyde cereyan ediyorsa, Eskici'nin mini dramaları bizi inatla bir alan derinliğine çekip götürmekle, esrarlı bir perspektifin içine doğru 'zulmak'la ilgileniyorlar. Kurhan'ın kanatlı böceklerle benzeyen tehditkar kuşları mat ama göz alıcı bir pembe fon önünde kıpırtısız ama tetikteyse, Eskici'nin figürleri de aynı tedirginlikle ışıklı ve parlak bir siyahdan dışarı fırlamak ya da o siyaha dalmak (göz nasıl bakmak istiyorsa) istiyor. Kurhan'ın nakışçı kızının oturduğunu hayal edebileceğimiz korkutucu masal evleri, o evlerle garip orantılarla ilişki halindeki hayvanlar, bitkiler ya da o evlerden bakan çocuklar Eskici'nin resimlerinde var. Hepsisi bir 'Hansel ve Gretel' dünyasının kahramanları. 'Kahraman' belki doğru kelime değil. İkisinin de en iyi işlerinde tabiatla işaret eden renkli ama donuk fon ya da girift karmaşa içinde hapsolmuş özne bize şunu diyor sanki: "İster küçük yuvarlaklarla ve nakışla işteğal edelim, ister iki yandan ya da alttan ve üstten yırıp çıkmaya çalışılan geniş ya da yüksek desen alanlarında dört dönelim, çıkış yok." Çıkış olmayan bu yer, Erol Eskici'nin sergisine koyduğu, şimdiki kadar hiç duymadığım bir kelime, "Nostomania". Bu kelime 'nostaljinin anormal bir formu, çocukluğun geçtiği